

سایت کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران

اسنادی درباره کسروی

نویسنده: به کوشش منیژه صدري
مترجم:

مقدمه

احمد کسروي از چهره هاي جنجالي تاريخ معاصر ايران موضوع مناقشات بسياري بوده است. کسروي از دو جنبه در تاريخ معاصر اهميت يافته است، نخست از منظر تاريخ نگاري به ويژه تاريخ مشروطيت و ديگر از منظر دشمن هايي که با تشيع و انمه معصومين(ع) و دعوي هايي که در مورد انگيخته گي خود مطرح مي کرده است مي باشد.

از منظر نخست - جاگاه وي در تاريخ نگاري مشروطه - که هنوز هم هواداران چندي دارد در کتاب کسروي و تاريخ مشروطه ايران آمده است :

«زمانی که کسروي حاصل پژوهش خود را درباره ي مشروطيت ايران منتشر کرد دانشمندی سرشناس بود. وي در زمينه هاي تاريخ، زبان شناسي، جغرافياي تاريخي صاحب رأي شناخته مي شد. همين طور مصلحي اجتماعي محسوب مي شد که به اعتقاد خود، ريشه دردهاي جامعه را شناخته و راه حل هايي براي آنها يافته بود.» (1)

يا در اظهار نظري مشابه کسروي به عنوان بزرگترين مورخ مشروطه ايران طرح مي گردد. (2)

امام خميني که خود زمانه کسروي را درك کرده است در مورد وي قضاوت منصفانه دارد :

«...يك دفعه آدم مي بيند که کسروي آمد و کتابسوزي! مفاتيح الجنان هم جزو کتاب هايي بود که سوزاند، کتاب هاي عرفاني را هم سوزاند. البته کسروي نويسنده زبردستي بود ولي آخري ديوانه شده بود يک مغزي است که اين مغز - بسيار ي از شرقي ها اين طوري هستند که تا يك چيزي، چهار تا کلمه اي ياد مي گيرند ادعايشان خيالي بالا مي شود. کسروي آخري ادعاي پيغمبري مي کرد - نمي توانست به آن بالا برسد آنجا را مي آورد پايين.» (3)

از منظر دوم: اندیشه هاي انحرافي ضد شيعي کسروي از زمان طرح با عکس العمل هايي در سراسر ايران مواجه شد. مرحوم استاد غلامرضا سعیدی خراساني از جمله کسانی است که با کسروي ارتباطاتي داشته است حجت الاسلام سيد هادي خسرو شاهی به نقل از ايشان مي نويسد :

«من در 1312، در روزنامه «شفق سرخ» مقالاتي بر ضد اروپايي گري به قلم (احمدکسروي) خواندم که بسيار براي جالب بود. از بيرجند نامه اي به وي نوشتم و تاکيد نمودم که براي نشر اين قبيل اندیشه ها، بايد نشريه يا مجله اي مستقل منتشر گردد. کسروي در پاسخ، ضمن ارسال يکي دو تا از کتابهايش، نوشت که به زودي مجله «پيمان» را منتشر خواهد ساخت و از من هم دعوت به همکاري کرد. پيمان در سال 1313 منتشر شد و من هم مقالاتي در زمينه هاي اسلامي، ترجمه و به آن مي فرستادم که چاپ مي شد، تا آنکه من به تهران آمدم و او عاشقانه از اسلام صحبت مي کرد و يک بار هم مرا براي افطار دعوت کرد ... اما وقتي دو سال بعد، انحرافاتي در مجله پيمان و پرچم و نشریات وي ديدم، روزي به سراغ وي رفتم و پس از مباحثاتي که ديدم تأثيري ندارد، به او اخطار کردم که «هذا فراق بيني و بينک!» و از او جدا شدم.

کسروي دچار «خود گنده بيني» شد .. عضويت در انجمن علمي سلطنتي لندن، انجمن

پطروگرادو انجمن علمی و اشنگتن، او را سخت مغرور کرد. شد و ذاتی هم خودداشت که دچار آن انحراف بزرگ شد و آن ظلم را بر اسلام و تشیع روا داشت...» (4)

در فضای نسبتاً باز بعد از شهریور 1320 سماجت و لجاجتی که کسروی در طرح مباحث ضد شیعی خرج می داد علما را به تکاپو واداشت و اثرات منفی مقابله با علما در دوره رضاشاه را تا حدودی خنثی کرد. جنبشی پر تحرک به راه افتاد نهضتی که علیه اندیشه های کسروی در میان عالمان دینی شروع شده بود به تولید حجم زیادی از منابع مکتوب فرهنگی منجر گردید. (5)

در این تقابل فکری به دو مشی مشخص می توان اشاره کرد مقابله فکری و فرهنگی با اندیشه کسروی که حاج سراج انصاری سردمدار آن بود. (6)

فعالیت‌هایی که آیت الله سید نورالدین شیرازی رییس حزب برادران (7) یا محمدتقی شریعتی در کانون نشر حقایق اسلامی مشهد (8) انجام می دادند نمونه هایی از این تکاپوی فکری و فرهنگی برای حفظ هویت مذهبی می باشد.

و اما این اسناد

اندیشه های ضد شیعی کسروی ضمن آنکه علما را به تکاپو جهت پاسخگویی به شهادت وی واداشت در میان مردم مسلمان ایران هیجان پیا کرد متأسفانه تا کنون اسناد قابل توجهی از این موضوع منتشر نگردیده است با این حال در آرشیو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، اسناد محدودی (9) - حدود سی برگ - در مورد کسروی وجود دارد که بازنویسی

و برای استفاده محققان ارایه می گردد گر چه بخش کوچکی از اسناد در این موضوع است با این حال در آنها به موضوعات مهمی پرداخته شده است: شکایت مردم مراغه از کتاب شیعی گری، شکایت پیروان کسروی از مردم تبریز و مراغه و دیلم، شکایت اهالی میاندوآب از پیروان کسروی، شکایت کسروی به نخست وزیر، شکایت کسروی از کارکنان دولت، نامه روشنگری کسروی با نام سرگذشت من مردان نیک داور می کنید، خط و ربط هایی میان اداری سیاسی وزارت کشور و کسروی، هیجان عمومی مردم رشت علیه جشن کتابسوزی کسروی و از همه تشکیل جلساتی از طرف علمای تهران و تهدید دولت به اعتصاب و تظاهرات در شهر در صورت عدم قبول تقاضای آنها جهت آزادی قاتلان کسروی.

پاورقی ها

* (عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی شبستر و مسئول انجمن زنان پژوهشگر تاریخ تبریز)

1. سهراب یزدانی، کسروی و تاریخ مشروطه ایران، تهران، نشر نی، 1376، ص 24.

2. نامه مشروطه، خبرنگار ستاد بزرگداشت یکصدمین سالگرد مشروطیت، شماره سوم، اردیبهشت 1384 ص 81، داریوش رحمانیان، «آذربایجان، مشروطه و ناسیونالیسم»

3. صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی)، جلد 13، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر

آثار امام خمینی، 1378، ص 32

4. غلامرضا سعیدی، مفخر شرق سید جمال الدین اسدآبادیبه کوشش سید هادی خسرو شاهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، 1370، صص 13-14

5. رگ به: رسول جعفریان رسائل سیاسی - اسلامی دوره پهلوی، جلد اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، 1384

6. رك به : رسول جعفریان ، جریان ها و سازمانهای مذهبی سیاسی ایران (سال های 57 - 1320) ، تهران ، مركز اسناد انقلاب اسلامی ، چاپ ششم ، 1383
7. رك به : آیت الله دكتر احمد بهشتی ، سه سال در محضر استاد ، به انضمام زندگی نامه حضرت آیت الله العظمی سیدنورالدین حسینی الهاشمی ، قم ، انتشارات فجر ولایت ، 1383 ، صص 17 - 24
8. پروین منصورى ، تاریخ شفاهی كانون نشر حقایق اسلامی ، تهران ، مركز اسناد انقلاب اسلامی ، 1384
9. آرشیو مركز اسناد انقلاب اسلامی پرونده های احمد كسروی به كدهای 22505 و 20343

#

[سند شماره 1/1: رونوشت تلگراف اهالی مراغه و اعتراض به چاپ كتاب شیعی گری احمد كسروی]

[نشان شیر و خورشید]
وزرات کشور

رونوشت : تلگراف
تبریز
استاندارى

به شکایات اهالی مراغه از عملیات ضیاء مقدم و شرکاء او رسیدگی ، نتیجه اعلام فرمایید. وزیر کشور [امضاء] : ناخوانا
[حاشیه سمت چپ : مدیر کل]
[حاشیه وسط : فرمانده کل گروهان]

#

[سند شماره 1/2 : تلگراف اهالی مراغه و اعتراض به چاپ كتاب شیعی گری احمد كسروی]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت پست و تلگراف و تلفن
تلگراف

مورخه : 1322/11/26

شماره : 7564

توسط آقای مقدم و فتوحی نمایندگان مراغه مجلس شورای ملی رونوشت جناب آقای نخست وزیر رونوشت وزارت دادگستری رونوشت وزارت کشور رونوشت [یک کلمه ناخوانا] کار رونوشت آذربایجان ، انتشار کتاب شیعی گری تالیف احمد کسروی و توهینات او به مذهب مقدس اژدها عشری و اقدامات عالی و کتبی ضیاء مقدم و چند نفر شرکاء آنها از قبیل سوختن کتب مقدس و بت پرست گفتن به تعزیه داری خصوصاً سید الشهدا تنفر و انزجار سخت در بین اهالی ایجاد ، اینک تقاضای دستان مجرمین تسلیم به دادگاه و مجازات ایشان را مطابق قانون اساسی داریم [یک کلمه ناخوانا] خراسانی ، کاظمی بزازی ، نخودچی ، جواد محمدعلی اجاقی ، تدین صدیقی ، اسدالله حسین زاده ، محمد علی نوبخت ، سرمد صیاد حمید محمد حیدر محمد ارباقی لطف علی سهرابی رعیتی قدرت مدقالچی اصل خلیل فضل علی موید ، حمید اصل خلیلی صدیق زاده ، نظامی یوسفی کره کان ، عبد العلی غلامغلی امین مراغی خلیل پور حسین شیخ ناجی فرهودی صراف زاده علی قلی ابراهیم صابونچی قدس [حاشیه بالا سمت چپ] : سیاسی 11/26 . تلگرافی به استانداری اعلام دستور رسیدگی کنند

#

[سند شماره 2: رو نوشت نامه آزادگان خوی در خصوص اقدامات اهالی تبریز و مراغه]

[نشان شیر و خورشید]
نخست وزیر

رو نوشت : تلگراف از خوی

مورخه : 1323/2/30

شماره : 273

جناب آقای نخست وزیر

حرکت وحشیانه از طرف بعضی اجامیر اوباش و بی خردان در تبریز و مراغه نسبت به آزادگان و میهن پرستان حقیقی موجبات تاثیر و تاسف بلکه عدم امنیت اجتماعی را فراهم ، استدعا داریم برابر قوانین کشوری رسیدگی فرمائید که با کشف حقیقت به این گونه وحشی گریها خاتمه داده شود . از طرف آزادگاه قدس تهرانچی عبدالله حسین زاده رونوشت برابر اصل است

#

[سند شماره 3 پاسخ وزیر کشور به نخست وزیر در اقدام استانداری از جلوگیری جمعیت

آزادگان]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

اداره : سیاسی و گذر نامه

جناب آقای نخست وزیر

باعطف به مرقومه شماره 1323/2/12-1437 متضمن رونوشت تلگراف عبدالحسین زاده و چند نفر دیگر از تبریز راجع به جمعیت آزادگان معروض می دارد چون اقدامات طرفداران کسروی مخالف با انتظامات محل و مصالح کشور بوده و موجب شکایات عدیده اهالی محل شده بود استناداری تبریز از عملیات جمعیت مذکور جلوگیری نموده است که طبعا باعث شکایت اعضاء جمعیت گردیده است. ش

وزیر کشور

#

[سند شماره 4 رونوشت نامه عده ای از تبریز راجع به وضعیت آزادگان]

[نشان شیر و خورشید]

نخست وزیر

به تاریخ: 1323/2/12

شماره : 1437

عبدالحسین زاده و چند نفر دیگر از تبریز تلگرافی به شماره 273-23/1/30 راجع به وضعیت آزادگان مخابره نموده که رونوشت آن به ضمیمه فرستاده می شود . دستور فرمائید به شکایت آنان رسیدگی نموده و نتیجه را اشعار دارند. [امضاء] : نخست وزیر

[مهر حاشیه بالا سمت راست] : وزارت کشور اداره سیاسی شماره 1144 تاریخ 2/18/23

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت کل وزارت کشور شماره 8441 تاریخ 1323/2/14 و 12/2/1323

[حاشیه پایین صفحه : ناخوانا]

#

[سند شماره 5 رونوشت شکایت عده ای از عملیات اشرا نسبت به کانون آزادگان]

[نشان شیر و خورشید]

نخست وزیر

مورخه : 1323/2/31

شماره : 3009

وزارت کشور

عطف به رونوشت تلگراف مورخ 23/2/17 از دیلم به امضای جوان بخت و چند نفر دیگر دائر بشکایت از عملیات اشرا نسبت به کانون آزادگان مستقیما به آن وزارت

فرستاده شده است دستور فرمائید در این باب رسیدگی و اقدام مقتضی به عمل آورده
نتیجه را اعلام دارند. نخست وزیر
[حاشیه پایین سمت راست]: سابقه
[حاشیه پایین وسط]: سابقه در دفتر سیاسی درج شده است کانون آزادگان چون
طرفداران کسروی است.
[حاشیه بالا سمت چپ]: سیاسی انتظامی 23/2/30
[مهر حاشیه بالا سمت چپ]: 31/2/23 11913
[مهر حاشیه بالا سمت راست]: شماره 1482 تاریخ 23/2/31

#

[سند شماره 6 در خصوص شکایت جمعی از اهالی میاندوآب از شهردار مینی بر
طرفداری از پیروان کسروی]

وزارت کل داخله تهران دام عظمته

13/3/23

آقای طاهری

[چند کلمه ناخوانا] مستحضر می سازد البته وضعیت تامین این فدویان ستم دیده
میاندوآب در این موقع در دامنه کردستان به تمام اولیای معظم امور دولت معلوم است که
از غائله شهریور ماه 1320 تا حال با خوردن خون جگر شبها را بیدار مانده قسمت
دارائی سرمایه خود را در فراهم نمودن [یک کلمه ناخوانا] راه و آسایش خود و
زندگانی خویش مصرف نموده و تا حال هر یک در نوبه خود یک مشیت عادلانه خود را در
این محل خطر ناک نگهداری نموده و انتظار امیدواری به مراحم و توانائی دولت را داریم
که روسای محترم وقت چگونگی وضعیت تاسف آور این فدویان را به مقامات عالیه
عرض و وسایل آسایش این سامان رادرخواست فرمایند بالعکس آقای مجدی رئیس
شهربانی میاندوآب عوض رساندن مظلومیت ماها در نتیجه گزارش پر از اغراض
شخصی و پیش بردن مرام پلید خود این فدویان را جزء اشرار قلمداد کرده و به اتهام
دخالت در سیاست به مرکز معرفی نموده علت اینکه حالا معلوم می شود که رئیس
نامبرده خوداش کسروی میباشن زیرا که از طرف کسروی ها بناب بوده و تعرضات و
اتهامات او از روی تعصب بوده چنانچه چندی قبل شیری جمالی را بی تقصیر در اثنای
راه اول شب [یک کلمه ناخوانا] نفر کسروی عبور کرده احمد نام پاسبان شهربانی
جمالی نام برده را با تیر زده و مقتول کرد لذا استدعا داریم که امر فرمائید یک نفر
بازرس محترم دولت در محل حاضر شده و پس از رسیدگی به اتهام نسبت به فدویان هر
گاه گزارش نامبرده عاری از حقیقت باشد عادلانه در باره گزارش دهنده قضاوت فرموده و
فدویان را از تحت فشار او مستخلص فرمایند زیاده جسارت منتظر به صدور امر مبارک
می باشیم. از طرف فدویان اهالی میاندوآب. عزت حیدری عبدالله یآوری [امضاء] امیر
حجتی [امضاء] سید حبیب موسوی [مهر] نعمت سلیمانیان [مهر]..حسین قلی تقی
زاده [امضاء] مشهدی سلیم لطفی [امضاء] اسماعیل کیانی [مهر] بابا
سنگوری [امضاء] تیمور حیدری [مهر] جعفر بابائی [انگشت] عزت الله
حیدری [امضاء] مصطفی سلطانی [امضاء] فرخ برابری [امضاء] محمود

حیدری [مهر] نعمت خدادی [مهر] محمد رضایی [مهر] مشهد شکرالله [مهر]
سیف الله احد مظفری [امضاء] غلامحسین احمدی [امضاء] عباس قلی
حائری [مهر]

اداره بازررسی امرکه [ناخوانا] با اعلام این مرکز [ناخوانا]

دفتر - عینا به شهربانی میاندوآب مراجعه شود که مراتب را دقیقاً رسیدگی و ضمن اعلام
مرجوعه نتیجه با اظهار نظریه گزارش کنند [امضاء 10/4/23]
[مهر] : ورود به دفتر اداره شهربانی به تاریخ 23/4/77 نمره 1977

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : مهر اداره دارائی
[پشت صفحه : عینا به اداره کل شهربانی ارجاع می شود که دستور فرمایند پس از
رسیدگی اقدام مقتضی نتیجه را با اعاده مرجوعه اعلام دارند. از طرف مدیر کل رئیس
اداره انتظامات [امضاء]

ل / 4951 - 23/4/5

#

[سند شماره 7/1 گزارش ارسال رونوشت دو اعلامیه در مورد کسروی]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شهربانی کل کشور

اداره : اطلاعات

دایره: محرمانه

تاریخ : 24/3/10

شماره 1/2005

2351/24

موضوع : محرمانه

وزارت کشور

تعقیب معروضه شماره 1689 / 2961 (مورخه 5 / 3 / 1324) محرمانه دو نسخه

رو نوشت اعلامیه که از طرف آقای احمد کسروی تحت عنوان (سرگذشت من) (مردان
نیک داوری کنید) که در رشت منتشر گردیده و به وسیله شهربانی مربوطه رسیده است
جهت استحضار به ضمیمه تقدیم می گردد .-

رئیس شهربانی کل کشور - سرتیپ ضرابی

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت در دفتر محرمانه وزارت کشور شماره 1796

تاریخ 1324/3/12

[حاشیه پایین سمت چپ] : آقای نظامی 24/3/12

#

[سند شماره 7/2]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شهربانی کل کشور
شهربانی گیلان

سرگذشت من

مردان نیک داوری کنند

شنبه گذشته که مرا زدند . در این یک هفته ، چه در روزنامه ها و چه در بیرون سخنان بسیاری گفته شده و نوشته های بسیاری به چاپ رسیده . اینک خودم از بستر بیماری این شرح را می نویسم که به چاپ رسیده و پراکنده گردد. نخست در باره پیشامد مرا افسوس نیست . مرا آزارها و گزندها رسید ولی خدا را سپاس که زنده ماندم و خواهم توانست کارهای خود را دنبال کنم . همه چیز به کناره اگر آن روز که صد تن بیشتر . از اشرار نا فهم متعصب گرد مرا گرفتند . و هریکی از راه دیگری آزار مرا می خواست ایستادگی نتوانسته از پا افتاده بودم بی گمان زنده بر نمی خواستم . این نگهداری خدا بود که با یازده زخم و آن همه ریزش خون بیست دقیقه بیشتر سر پا ایستادم با آن همه اشرار برابری کردم . با چنین مهر خدائی مرا چه جای افسوس است در باره شهربانی که در این یک هفته رفتارش مایه شگفتی بوده ناچارم چند جمله ای بنویسم .

نخست می پرسم . شهربانی چیست . اگر نظرش این است که دنبال نشود و بخوابد و اصلاح کار را در آن می داند مرا ایرادی نخواهد بود . برای من بسیار آسانست که از حق خود چشم به پوشم .

ولی اگر نظر شهربانی اینست که قضیه دنبال شود و اسراری بدست آید چرا راه کار را گم کرده ، اداره آگاهی با آن همه تسلط به شهر چرا نتوانسته که قضیه را بدست بیارد . این قضیه ریشه درازی دارد اگر شهربانی می خواهد ما حاضریم راه تحقیق را به او نشان دهیم داستان شگفتیست این ضارب دیوانه دو ماه هست در تهران به صد جا رفته و قصد خود را باکناویه فهمانیده . از جمله یک بار به نزد تیمسار سرتیب ضرابی رئیس شهربانی رفته یک بار به اداره کیهان رفته و مقاله برده ده بار به اداره ما آمده . یک روز هم به نشست ما آمده که چون خواستش شرارت بود من عذرش خواسته بی آن که بگذارم کسی ادبش کند . بیرونش فرستاده ام و این حادثه در میان هفتاد و هشتاد نفر رخ داده .

با این همه سوابق شهربانی داستان را چنین وانمود می کند که میانه من و او در خیابان نزاعی رخ داده من کسی بوده ام که با یک دیوانه پستی در خیابان نزاع کنم . آیا چنین رفتاری از یک اداره بزرگی که عهده دار امنیت ملیونها خانواده هاست ناشایسته نیست .

شهربانی چرا از او نپرسیده که در پیرامون خانه من چکار داشته . هوادارانش انتشار داده اند . که از ختم بر می گشته بهتر بود شهربانی همان را تحقیق می کرد . از چه ختمی . که مرده بود . که ترا در آن جا دیده . آن گاه کسی که از ختم باز می گشته پس چرا عمامه و عبا نداشته . آن همراهانش چرا با او بوه اند ؟ شهربانی از دلایلی به این آشکاری صرف نظر کرده و بیانات غرض آمیز همراهان ضارب و بعضی از اصناف متعصب محل را که از پیش آماده کرده بودند ملاک گرفته است شهربانی ملاقات با ضارب را در زندان آزاد گذارده همدستان او پیایی به نزدش می روند و بیرون می آیند و درسها به او می آموزند . ولی دو نفر جوانی که آن روز طپانچه را از دست ضارب در آورده و از ضربت سرم که چه بسا مایه مرگ من می شد جلو گرفته اند شهربانی آنها را باز داشته و ملاقاتشان نیز آزاد نیست من می خواهم روی سخن را به تیمسار ضرابی بر گردانیده بپرسم . آیا سزاست در زمان ریاست تیمسار رفتار شهربانی این باشد ؟

من شنیده ام در این چند روز برخی از ملایان به نام شهر از جمله آقای حاجی سید محمد

بهبهانی به حمایت از ضارب به شهربانی رجوع کرده اند. من نمی دانم این سخن تا چه اندازه راستست به هر حال به آقای بهبهانی این پیام فرستاده می گویم .
 میانه ما و شما مخالفت‌هایی هست و خواهد بود. ولی هیچگاه نبایستی از این راه در بیانید از شما دوست می دارید کسانی در برابر سخنان ما با طیانچه پیش آیند . این به زیان کشور و به زیان خود شما خواهد بود.

سخنان ما بسیار ریشه دار است و هیچ گاه با طیانچه از میان نخواهد رفت . طیانچه بیش از آن نتیجه نتواند که خون‌هایی به ناسزا ریخته شود . شما در برابر ما هر سختی داشتید بگوئید و بنویسید و ما را رنجشی نخواهد بود. ولی حمایت از اشرار معنای دیگری خواهد داد. همه چیز به کنار شما پسر بهبهانی بزرگ هستید . و می بایست پدیده گیرید آن احترامی را که ما تا کنون به پدر شما گذارده ایم (و همیشه خواهیم گذاشت) همان داستان دلگداز پدر بزرگ شما پس بوده که نتیجه ناگوار اشرار بازی و طیانچه کشیها دانسته شود و همیشه در پیش چشم ها باشد. در این یک هفته تکانی در مردم پدید آمده و انبوهی از ایشان خواسته اند بدانند داستان چیست؟ چرا می خواسته اند مرا بکشند ؟ بسیاری از ایشان به عیادت من آمده پرسشهایی کرده اند .

می خواهم در پایان روی سخن را به ایشان برگردانیده بگویم . شما اگر می خواهید به ریشه داستان دست برید و آنگاه به نتیجه نیکی رسیده بتوانید در باره این پیش آمد و چه در همه گونه کشاکش‌هایی که ماراست داوری کنید بهتر از همه آنست که کتابهای ما را بخوانید . کتابهای ما بسیار است ولی شما چند کتابی را که بخوانید راه به رویتان باز خواهد شد .

ما در این کوششها برای خود سودی نخواسته ایم . این گزند هائی که اکنون مراسم و آن رنج‌هایی که در همه جا یاران ما می کشند جز برای کشور نیست . جز برای نیکی جهان نیست . شما نیز بخوانید و از چگونگی آگاه گردید و با ما در این کوششها همدست باشید . احمد کسروی

آگاهی از سوی دفتر پرچم

چون آقای کسروی این دو روزه برای بیرون آوردن گلوله به بیمارستان دیگر منتقل خواهند شد از پذیرانی عیادت کنندگان معذور می باشد . دفتر پرچم
 [حاشیه پایین سمت راست]: رونوشت برابر با اصل - متعدی دفتر اطلاعات پلکونیان =]

امضاء]

30/2/24

#

[سند شماره 8 پاسخ مرجوعه شکایت اهالی میان‌دوآب از رئیس شهربانی آنجا]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شهربانی کل کشور

اداره: بازرسی

تاریخ: 24/5/6

شماره: 5420/26182

وزارت کشور

با تقدیم مرجوعه شماره 4951 در شکایت اهالی میاندوآب از [یک کلمه ناخوانا]
مجدی رئیس شهربانی آنجا معروض می دارد بر طبق گزارش شهربانی تبریز موضوع
شکایت مربوط به قضایای کسروی بوده که عده می خواستند به منازل طرفداران
مشارالیه حمله نمایند شهربانی محل برای حفظ انتظامات از اقدامات آنها جلوگیری نموده
است .

کفیل شهربانی کل کشور - پاسیار آسيف [امضاء]

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : انتظامات 23/5/18 (به شماره 8317 / 5 مورخه 5 / 23 /
22 /

[حاشیه پایین سمت راست] : اقدامی ندارد 23/5/23
[حاشیه بالا سمت راست] : آقای طاهری 5/22

#

[سند شماره 9/1 ارسال رونوشت دو فقره نامه کسروی و پاسخ وزارت کشور]

[نشان شیر و خورشید]

نخست وزیری

به تاریخ: 1323/2/12

شماره : 1439

وزارت کشور

رونوشت دو فقره نامه آقای کسروی در شکایت از چند تن کارمند ان دولت لفا ارسال می
شود .

دستور فرمائید در قسمتهای مربوط به آن وزارتخانه موضوع را مورد رسیدگی قرار داده
و نتیجه را اشعار دارند. نخست وزیر [امضاء]

[حاشیه بالا سمت چپ] : سوابق امر در اداره سیاسی است 1323/2/13

[حاشیه پایین] : به عرض می رسد تذکر اهالی آذربایجان از آذادگان سوزاندن
بعضی از کتب دینی و ادبی است که همه ساله در روزهای نهم نموده و شهربانی که در [
یک کلمه ناخوانا] نقاط فوق به جلوگیری از احساسات اهالی متعصب آذربایجان نشده
محترما کیانی

#

[سند شماره 9/2 نامه کسروی به نخست وزیر در خصوص وضعیت آذادگان و در

خواست رسیدگی]

[نشان شیر و خورشید]

نخست وزیر

رونوشت نامه آقای احمد کسروی به تاریخ بیست و نهم فروردین 1323

جناب آقای نخست وزیر

در برگ جداگانه شرح وحشیگری های آذربایجان را داده ام موضوع اصلی چیز دیگری است آنچه تا کنون دانسته شده دولت با ما دو رویه رفتار می کند البته یکی از موجبات قضیه رنجیدگیهای برخی آقایان وزیران است که احساسات شخصی خود را در کارهای مهم کشور دخالت می دهند ولی علت اساسی ملاحظه ایست که دولت از ملایان و از مرتجعین دارد .

به هر حال رفتار دولت مایه نگرانی ما شد. شماره آزادگان بسیار بیشتر از آن است که دولت دانسته است و روز به روز بیشتر خواهد گردید. بهتر است دولت در همان تبریز تحقیق کند که آزادگان تا چه اندازه اندو با آن همه وحشیگریهای بیشرمانه که دو ماه دوام داشته و با آن بیمی که به جان و دارائی در میان بوده در انتخابات چه اندازه رای داشته ام هر رای از یک تن از آزادگان بوده است اینست ما خواستاریم جنابعالی موضوع را در هیئت مطرح گردانید و درباره پرسشهای پایین تصمیم دولت را به ما آگاهی دهید.

- 1- آیا دولت ما را مشمول قوانین ایران می داند یا نه؟
 - 2- آیا اشرار که به ما تعرض کنند کیفر خواهند دید یا نه؟
 - 3- اگر در یکی از شهرها هجومی از ملایان و دیگران به ما بشود شهربانی یا ژاندارمری یا پادگان به جلوگیری خواهند کوشید یا نه؟
 - 4- آیا بزهکاران تبریز و مراغه و میاندوآب تعقیب قانونی خواهند دید یا نه؟
- جنابعالی باور کنید که اگر دولت آشکاره بگوید که به پاس دلخواه ملایان و دیگر مرتجعان و به اقتضای سیاست یا به هر عنوان دیگری نمی خواهد یا نمی تواند از ما نگهداری کند و ما را در پناه قوانین جا دهد ما نخواهیم رنجید و بسیار خرسند گردیده خودمان به اندیشه چاره خواهیم افتاد آنچه تواند افتاد و قهرا مایه رنجش تواند بود رفتار دو رویه دولتست اینست بار دیگر از جنابعالی به نام ایرادیون خواهشمندم دولت پاسخ روشنی به ما دهد. جنابعالی نیز از من پرسشی کردید و من پاسخ دادم . اگر باز نیاز باشد توأم توضیحات مفصل و روشن درباره مقاصد خود مان بدهم . ولی برای بریدن به آن برخی از آقایان که میدانم با جنابعالی گفتگو می کنند دوباره تصریح می کنم که دولت اگر کارهای مارا خارج از قانون می داند ما را نیز به قانون سپارد و از راه دادگستری دنبال کند ما از آن نیز گله نخواهیم داشت . با درود و سپاسهای بسیار احمد کسروی

رونوشت برابر اصل است [امضاء]

#

[سند شماره 9/3 نامه کسروی به نخست وزیر و شرح اقدامات مخالفان]

[نشان شیر و خورشید]

نخست وزیر

رونوشت نامه آقای احمد کسروی به تاریخ بیست و نهم فروردین 1323

جناب آقای نخست وزیر

در باره وحشیگریهای بهمن ماه تبریز در تعقیب اکرآت به شرح آینده مبادرت می نماید میرزا حسین واعظ و میرزا کاظم شبستری که این دوتن در منبرها مردم را تحریک می کرده اند سید محمد خشکنابی و میر علم که به اینجا و آنجا دویده به دستاویز قرآن

سوزانی که یک بار دروغ بوده مردم را به آشوب و شرارت بر می انگیزد. اشخاص پایین به جلو اشرار افتاده به سوی کانون آزادگان آورده به تاراج و تخریب واداشته و خود مباشرت و شرکت در جرایم کرده اند. میر دوهاب پسر میر یعقوب دلال شتر ذهنی نام نوحه خوان حاجی مسیب چرم فروش تقی ونقی که دو برادر و در بازار دلالند . پسر میرزا یحی و اعظ که اثاثیه کانون را اکنون در خانه پدر او می باشد.

در تبریز یکی از محرکین عمده یاور ضیای کفیل شهربانی و اسد نام کلانتر بازار بوده اند یاور ضیائی در موقع تاراج کانون خودش حاضر بوده و کمترین اقدامی برای جلوگیری نکرده . اسد نام آقای اسلامی را با دادن تامین از حجره اش خارج گردانیده و بدست اشرار داده که از چند جا زخمی کرده گردانیده اند . محرکین دیگر که پول گزافی در راه تحریک صرف کرده اند در ضمن تعقیب شناخته خواهند گردید. در مراغه محرکین که در ظاهر شناخته شده اند اشخاص آینده هستند.

سید اسماعیل مدحت روضه خوان که مجلسی در خانه خود ترتیب داده و به دستاویز افسانه قران سوزانی روضه خوانها و ملاها تحریک کرده . توکلی نام که بازارپهارا به بستن بازار واداشته . حاجی میرزا علی عالم افتخار شاگرد مددیان عزیز مجدی که با داد و فریاد مردم را تحریک کرده پسر آقا ضیاء و دختر شانزده ساله او فرستاده اند که آقا ضیاء مضروب و مجروح گردانیده اند.

در اینجا نیز یکی از محرکین عظیم رئیس دادگاه بوده که به اشرار و محرکین دستور داده و سپس نیز از تعقیب مجرمین خودداری نموده است.

در میاندوآب محرک اصلی دو نفر بوده اند - یکی میرزا حسن عرفانی و دیگری میرزا موسی اردبیلی که گذشت .

از تحریک مردم عامی سید زنبیل کرد را با اکراد برای تاراج شهر و کارخانه قند دعوت کرده اند که اگر پادگان به جلوگیری بر نمی خواست شهر و کارخانه به تاراج می رفت . گذشته از این دو نفر اشخاص آینده از محرکین بوده اند که مردم را به در خانه مسعودی فرستاده اند .

علی اکبر عرفانی مسعود عرفانی حاجی علی حبیبیان حاجی حسینعلی تقی زادگان حسینعلی شمس آوری شکایت من به دولت چند چیز است

1 - جمعی از کارمندان دولت در این جرمها شرکت داشته اند و دولت باید آنها را به دیوان کیفر فرستد

2 - با همه شکایات رسمی از سوی اینجانب که صاحب کانون هستم و از سوی مجروحین بزهکاران تا این ساعت مورد تعقیب نگردیده که این خود جرم دیگری از کارمندان دولت است.

3 - هنوز در شهرهای آذربایجان برای آزادگان آزادی و امنیت نیست و تا اشرار کیفر نیبند نخواهد بود.

4 - دو تن از آزادگان بی هیچ جرمی از کار منفصل شده اند یکی آقا ضیاء کفیل ثبت مراغه و دیگری تقی مجلد کارمند کارخانه قند است . اینها به سر کار باز گردند. احمد کسروی

رونوشت برابر اصل است [امضاء]

#

[سند شماره 10 گزارش حریق در خانه رئیس ثبت میاندوآب]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور

اداره انتظامات
شماره : 1700/ن

اداره سیاسی
عطف به شماره 913 راجع به حریق درب خانه عزت اله مسعودی رئیس ثبت میاندوآب
و مجروح شدن شیری نام رونوشت گزارش استناداری سوم که اشاره شده در ضمیمه
نبوده خواهشمند است رونوشت گزارشها را ارسال دارند. از طرف رئیس اداره انتظامات [امضاء]

[مهر حاشیه بالا سمت راست] : وزارت کشور اداره سیاسی شماره 1407 تاریخ
28/2/1323

#

[سند شماره 11 روشن نبودن متن نامه از اداره سیاسی به استناداری سوم]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور
اداره : کارگزینی

به تاریخ : 1323/2/23
پیوست : 2509

اداره سیاسی

تلگرافی که طی شماره 9201 از آن اداره به استناداری سوم راجع به مترجم و هزینه
سفر و امور کسروی صادر و رونوشت آن جهت اقدام به این اداره فرستاده شده معلوم
نیست مقصود اقدام در کدام قسمت است خواهشمند است چگونگی امر را مشروحا اعلام
فرمائید تا اقدام لازم به عمل آید. رئیس اداره کارگزینی قاضی نوری [امضاء]

[حاشیه بالا سمت راست] : شماره 1289 تاریخ 1323/2/24

#

[سند شماره 12 گزارش انتشار اعلامیه از طرف کسروی در رشت]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

تاریخ خروج: 1324/4/20

رشت

اعلامیه از طرف احمد کسروی از رشت منتشر و قضایای حادثه در تهران برای ایشان اتفاق افتاده که عنوان (سرگذشت من) (مردان نیک داوری کنید) توضیح داده است و از اینکه شهربانی قضیه را بطور عادلانه رسیدگی نمی کندسخت [یک کلمه ناخوانا] است .

#

[سند شماره 13]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

اداره سیاسی

شماره عمومی : 11852

شماره خصوصی : 14426

تاریخ ثبت : 24/12/20

جناب آقای نخست وزیر

محرمانه

تعقیب نامه شماره 13297 / 10479 (مورخه 24 / 12 / 1322) رونوشت گزارش شماره 680 مورخه 4 / 12 / 1324 استناداری یکم تلوا برای مزیداستحضار عالی تقدیم و ضمنا معروض می دارد که رونوشت نامه [یک کلمه ناخوانا] استناداری [یک کلمه

ناخوانا]

نامه شماره 12933 / 10506 مورخه 12 / 11 / 1324) قبلا برای استحضار به آنجناب برابر شماره 1599 تقدیم گردیده است وزیر کشور [امضاء] 14/12/24

#

[سند شماره 14 توضیح وزیر کشور به نخست وزیر در مورد اعتراض جمعیت آزادگان]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

جناب آقای نخست وزیر

با عطف به مرقومه شماره 1437 مورخه 12 / 2 / 1324 توضیح رونوشت تلگراف عبدالحمین زاده و چند نفر دیگر از تبریز راجع به جمعیت آزادگان معروض می دارد چون اقدامات طرفداران احمد کسروی مخالف انتظامات عمومی و به مصالح کشور بوده است و موجب شکایات عدیده اهالی محل شده بود استناداری تبریز از عملیات جمعیت مذکور جلوگیری نموده است که طبعاً باعث شکایت اعضا جمعیت گردیده است. وزیر کشور [امضاء]

#

[سند شماره 15 رونوشت گزارش استناداری اول در خصوص اقدامات مخالفان و طرفداران کسروی و عملیات استناداری]

[شان شیر و خورشید]

وزارت کشور
استناداری استان اول

تاریخ : 1324/10/30

شماره : 519

محرمانه است

وزارت کشور

چند روز قبل در اینجا تشویشی در اذهان پیدا شد و دلیلش اظهاراتی بود که آقای اشکوری واعظ در مسجد راجع به دسته کسروی نموده است احمد کسروی به طوری که مستحضر هستند عده را به دور خود جمع کرده که مراسم مبارزه با خرافات و چیزهایی است که مخالف تهذیب اخلاق است این دسته جشنی دارند که به جشن آتش سوزی معروف شده و روز معینی پیروان او جمع شده و کتبی را که منافی مرام خود می دانند به آتش می اندازند و بوستان و گلستان سعدی و دیوان حافظ و خیام و عده دیگر از شعرا هم از این عمل مصون نیستند اخیراً در اینجا شهرت پیدا کرد که این دسته در اینجا به رهبری توسلی و پور سیروس که در اداره کشاورزی اینجا کار می کنند قرآن و چند جلد کتاب دعا را هم آتش زده اند واعظ نامبرده موضوع را در سر منبر عنوان کرده و اظهار داشته است که حالا موقعی است که هر مسلمانی کفن بر تن کرده و بر علیه این منافقین جهاد کند و کار داشت صورت جدی پیدا می کرد که در نتیجه مراقبت شهربانی و تذکراتی به واعظ نامبرده داده شد که در این موقع که آشفته گی به حد کافی وجود دارد نباید کاری کرد که دوئیت و نفاق بیشتر بشود و به آتش نفاق دامن زد و همچنین شرح موکدی که خود اینجانب به رئیس اداره کشاورزی نوشته ام که از عملیات توسلی و پور سیروس جدا جلوگیری و آنها را به مسئولیت شدیدی که خواهند داشت متوجه سازند و مذاکرات خود بنده با اشکوری از بروز حوادث نامطلوب جلوگیری شد و طرفین از فعالیت خودداری کردند.

ضمنا دسته کسروی موضوع سوزاندن قرآن و کتاب دعا را اتهام محض دانسته و شایعه را هم به وسیله اعلان تکذیب کرده اند. استانداری استان اول [امضاء]

[حاشیه پایین] : محرمانه اداره سیاسی جناب آقای نخست وزیر و استانداری [یک کلمه ناخوانا] که در حفظ انتظامات دستور مراقبت و جلوگیری از اغتشاش صادر]

چند کلمه ناخوانا] 4/11/24

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت محرمانه وزارت کشور شماره : 10200 تاریخ : 3
11/24/

#

[سند شماره 16/1 گزارش شهربانی رشت در خصوص اقدامات طرفداران کسروی و اقدامات شهربانی]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور

شهربانی کل کشور

اداره : اطلاعات

دائرة : اول

تاریخ: 24/11/6

شماره : 1/11682/1376

محرمانه

وزارت کشور

محترما گزارش شماره 14832/2384-24/10/23 شهربانی رشت ذیلا معروض می گردد: طبق اطلاع واصله اخیرا آقایان پور سیروس دامپزشک و توسلی حسابدار اداره کشاورزی که از جمله پیروان کسروی تبریزی مقیم طهران می باشد در منازل خود واقع در رشت از عده دانش آموزان دعوت نموده و مقداری از کتابهای فضلا و دانشمندان قدیمه از جمله کتاب حافظ . سعدی و بابا طاهر و خلاصه الاخبار . خیام و رمان در زیر آسمان صاف . راتحت عنوان این که کتابهای مزبور جزء خرافات محسوب و اخلاق مردم را فاسد نموده آتش زده اند. و نیز در شهر شایع بود که مشا رالیهما مبادرت به آتش زدن کتاب آسمانی (قرآن) نیز نموده اند که در نتیجه مردمان متعصب شهر از استماع این خبر متغیر و به آقای صدرانی اشکوری واعظ که همه شب در مسجد صالح آباد مشغول و عظمی باشد متوسل نامبرده نیز اشخاص را تهیج و قیام بر علیه پیروان کسروی نموده و بیان می دارد که تا زود است باید آنان را از بین برد به محض شنیدن این خبر فوراً اینجانب آقای صدرانی اشکوری را احضار و با نصایح و دلالت از اقدام این قبیل عمل منصرف نموده و عده دادند که در اطراف این موضوع بحثی ننمایند لزوماً آقایان پور سیروس و توسلی را نیز حضوراً [یک کلمه ناخوانا] از آتش زدن قرآن اظهار بی

اطلاعی متعذر شدند که فقط کتابهای حافظ و سعدی و غیره را آتش زده اند . نامبردگان را نیز با نصایح دلالت نموده و از عواقب وخیم این قبیل اعمال مستحضر ملتزم شدند برای رفع هر گونه سوء تفاهات در افواه و افکار اهالی به هیچ وجه مبادرت به چنین اقدامی ننمایند فعلا اعمال آنها تحت نظر و نتیجه بعدا به عرض خواهد رسید .

رئیس شهربانی کل کشور - سرتیب ضرابی

[حاشیه پایین سمت چپ] : رونوشت برابر اصل است محرمانه 1- استانداری [یک کلمه ناخوانا]

به جلوگیری از این [یک کلمه ناخوانا] 2- جناب آقای نخست وزیر عرض گردد 11/7/11
24

#

[سند شماره 16/2]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شماره عمومی: 10506

شماره خصوصی : 12933

تاریخ: 1324/11/23

محرمانه

جناب آقای نخست وزیر

رونوشت گزارش شماره 599 مورخه 10 / 30 / 1323 استانداری اول راجع به اظهارات آقای اشکوری بر علیه مرام کسروی و اقداماتی که از طرف استانداری به عمل آمده است تلوا برای استحضار عالی تقدیم می شود به استانداری محل دستور لازم در مراقبت و جلوگیری از اغتشاش داده شد. کفیل استانداری از طرف وزیر کشور [امضاء]

6/11/24

#

[سند شماره 16/3]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شماره عمومی : 11765 داره انتظامات

شماره خصوصی : 3365/ن

تاریخ: 1324/12/26

محرمانه

جناب آقای نخست وزیر

رونوشت گزارش مورخ 23 اسفند ماه تلوا جهت استحضار خاطر عالی تقدیم به عرض می رساند که برای حفظ انتظامات و مراقبت در اوضاع و احوال دستور لازم به شهربانی کل کشور و فرمانداری نظامی تهران صادر گردیده است. وزیر کشور فریدونی [امضاء]

[حاشیه پایین سمت راست] : رئیس اداره انتظامات اصل [امضاء]

#

[سند شماره 17/1 گزارش دستور جلسه در خصوص جلوگیری از اقدامات پیروان کسروی]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

جزوه دان : 10409

پرونده : 13296

تاریخ : 1324/11/22

محرمانه

استانداری اول

رونوشت گزارش شماره 1374 / 682 / 11 / 1 مورخه 6 / 1 / 24 شهربانی کل کشور در خصوص اقدامات بعضی از پیروان کسروی تبریزی تلوا برای استحضار آن استانداری ارسال می شود دستور جلسه با توجه به ارسال گزارش مزبور [یک کلمه ناخوانا] داده و از این قبیل اقدامات جلوگیری نمائید وزیر کشور
رونوشت شرح بالا به انضمام رونوشت گزارش شهربانی کل برای استحضار جناب آقای نخست وزیر تقدیم شود - وزیر کشور

[امضاء] 9/11/24

[حاشیه سمت راست] : 10409 / 13297 / 22/11/24

#

[سند شماره 17/2]

[نشان شیر و خورشید]

تاریخ: 1324/12/4
شماره: 680وزارت کشور
استانداری استان اول

محرمانه

وزارت کشور

عطف به نامه شماره 10409/13296 متضمن رونوشت گزارش شهربانی کل کشور به استحضار عالی می‌رساند در این قسمت به موقع خود اقدام و جریان هم گزارش شد توجه وزارت متبوعه رابه مدلول گزارش محرمانه شماره 599 معطوف و فعلا رفع نگرانی شده است.

استاندار استان اول [امضاء]

[حاشیه پایین سمت چپ] : رو نوشت شود [امضاء: ناخوانا]

[حاشیه پایین] : محرمانه اداره سیاسی - اداره انتظامات

[مهر حاشیه پایین سمت چپ] : وزارت کشور اداره سیاسی شماره 14426 مورخه

19/12/24

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت در دفتر مخصوص وزارت کشور شماره 11852
تاریخ 1324/12/12

#

[سند شماره 18 دستور وزارت کشور مبنی بر جلوگیری از هرگونه اغتشاش]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

شماره عمومی : 10200

جزوه دان : 12934

تاریخ: 1324/11/13

محرمانه

استانداری اول

به استحضار از مفاد گزارش شماره 599 مورخه 30 / 10 / 24 راجع به اظهارات آقای اشکوری واعظ و اقداماتی که از طرف استانداری اول است متذکر می‌شود البته در حفظ انتظامات و جلوگیری از اغتشاشات دستور مراقبت کامل صادر خواهید فرمود که از

هرگونه تظاهرات و تبلیغاتی که موجب تهیج افکار عامه است
جدا جلوگیری شود. کفیل سیاسی از طرف وزیر کشور [امضاء]

#

[سند شماره 19 گزارش شهربانی رشت در خصوص اقدامات پیروان کسروی و
مخالفانشان]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور
شهربانی کل کشور

اداره : اطلاعات

دائرة : سیاسی

تاریخ : 1324/11/28

شماره : 12386 / 14764

(محرمانه)

وزارت کشور

تعقیب معروضه شماره 13763/11683-24/11/6 محترماً گزارش شماره 24741/
15314-2/11/24 شهربانی رشت ذیلاً معروض می گردد.

(در نتیجه اقدامات پیروان کسروی موضوع کتاب سوزی عکس العمل نامطلوبی بین
فرهنگیان و مردمان متعصب بخشیده بود چنانچه واعظ معروضه غالباً بر سر منابر ضمن
گفتگو از مباحث مذهبی و اجتماعی بیاناتی در اطراف فرهنگ و برخی از فرهنگیان
نموده که مورد دادخواهی اداره فرهنگ رشت واقع که در نتیجه اقدامات موثر جناب آقای
استاندار و مذاکره اینجانب با آقای صدرائی اشگوری از چندی به این طرف بر سر منابر
جز مباحث مذهبی و اجتماعی بیانات فوق العاده ای نمی نماید. لکن اخیراً در مجالس
متشکله منازل اشخاص مردم را دعوت به اسلام نموده و در نظر دارد اتحادیه تشکیل
دهند و بنا به اظهارش مراد از اتحادیه مزبور گرد آوری مسلمین و ودالت آنها از طرق
اسلام می باشد و به هیچ وجه دخالتی به امور سیاسی و سایر احزاب ندارد مراتب بیانات
او مرتباً به مقام استانداری گزارش عرض بدیهی است عملیات مشارالیه تحت مراقبت و
نتیجه بعداً به عرض خواهد رسید.)

رئیس شهربانی کل کشور - سرتیب ضرابی [امضاء]

[حاشیه پایین سمت چپ] : محرمانه اداره سیاسی جناب آقای نخست وزیر 24/11/21

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت دفتر محرمانه وزارت کشور شماره 11007 تاریخ
3/11/1324

#

[سند شماره 20]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور
اداره سیاسی

شماره عمومی : 11007
پرونده : 14017
تاریخ: 1324/12/9
تاریخ خروج: 1324/12/9
محرمانه

جناب آقای نخست وزیر

رو نوشت گزارش شماره 15314 / 2474 مورخه 28 / 11 / 24 شهربانی رشت تلوا
برای استحضار عالی مسترد شد. کفیل سیاسی وزیر کشور [امضاء] 2/12/24

[حاشیه پایین سمت راست]: [یک کلمه ناخوانا] از تجمع که علمی است گزارش شده
است

[حاشیه پایین سمت راست]: ناخوانا

#

[سند شماره 21]

[نشان شیر و خورشید]
نخست وزیری
شهربانی کل کشور

اداره : سر کلانتری
تاریخ : 1324/12/8
شماره : 8163/12442/ب
محرمانه

وزارت کشور

عطف به مرقومه شماره 10278/13035-24/11/20 برای مراقبت در حفظ انتظامات و
جلوگیری از هرگونه امر خلاف انتظامی دستور لازم به کلانتری مربوطه داده شده است.
رئیس شهربانی کل کشور . سرتیب ضرابی [امضاء]

[حاشیه پایین سمت چپ]: اداره سیاسی

[مهر حاشیه بالا سمت چپ] : ثبت در دفتر مخصوص وزارت کشور شماره 11259
تاریخ 1324/12/9

#

[سند شماره 22 / 1 گزارش اوراق چاپی منتشره به وسیله مخالفان کسروی در خصوص آزادی قاتلان کسروی]

[نشان شیر و خورشید]
فرمانداری نظامی تهران

شماره : 326
تاریخ : 1325/1/17

وزارت کشور

عطف به نامه شماره 6880224594/ن مورخه 25/1/14 به طوری که طی شماره 9397 مورخه 24/12/27 به استحضار رسانیده از اوراق چاپی منتشره به وسیله مخالفین کسروی دو نسخه در فرمانداری نظامی بیشتر موجود نبوده که یک نسخه آن به نخست وزیری و یک نسخه به وزارت جنگ تقدیم شده است.
فرماندار نظامی تهران - سرهنگ مظفری [امضاء]

[حاشیه بالا سمت چپ] : انتظامات [امضاء]

[حاشیه پایین سمت راست] : با سابقه برای [یک کلمه ناخوانا] اقدام ندارد 1/26 / 25]
[امضاء]

[حاشیه پایین] : 29720 مورخه 18 / 1 25

#

[سند شماره 22/2]

[نشان شیر و خورشید]
فرمانداری نظامی تهران

شماره : 9397
تاریخ : 1324/12/26

وزارت کشور

عطف به نامه شماره 117635/33585 مورخه 24/12/26 به اداره کل شهربانی دستور مراقبت و اقدامات احتیاطی داده شد ضمناً به اطلاع می رساند که اخیراً تعداد زیادی اوراق چاپی که موید این جریانات می باشد به وسیله مخالفین مرحوم کسروی منتشر شده و آزادی قاتلین آن را از دولت خواستار شده اند که یک برگه از اوراق منظور جهت استحضار جناب آقای نخست وزیر و یک برگه جهت استحضار وزارت جنگ تقدیم گردید.

فرماندار نظامی تهران - سرهنگ مظفری [امضاء]

[حاشیه پایین سمت راست] : به فرماندار نظامی بنویسید یک برگ از اوراق چاپی
جهت اطلاع وزارت کشور ارسال دارد 25/1/7

[حاشیه پایین سمت چپ] : سابقه 25/1/6
[حاشیه پایین] : 25/1/6 ن / 24594 68802/4

#

[سند شماره 1/ 23 گزارش ماموران شهرداری در خصوص اقدامات طرفداران قاتلان
کسروی]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور
اداره انتظامات

شماره عمومی 11761
شماره خصوصی : 3358/ن
تاریخ: 1324/12/25
25/12/24

تاریخ پاک نویسی :

محرمانه فوری

فرمانداری نظامی تهران

طبق گزارشهایاصله از طرف علما تهران جلساتی تشکیل یافته و قرار گزارده اند به
منزل امام جمعه و امثال ایشان رفته با صدور قطعنامه آزادی قاتلین کسروی را از دولت
خواستار شوند و در صورت عدم قبول آن بازار را بسته شروع به تظاهرات نمایند قدغن
نمایید به مامورین دستور داده شود کاملاً مراقب وضعیت و حفظ انتظامات بوده باشند.
وزیر کشور

[حاشیه پایین] : رئیس اداره انتظامات : رونوشت برای اطلاع و اقدام مشخص به
شهرداری کل کشور ایفاد می شود وزیر کشور [امضاء]

#

[سند شماره 23/2]

23 اسفند ماه 1324

محرمانه اداره انتظامات اداره سیاسی

گزارش

از قرار استماع از طرف علما تهران جلساتی تشکیل یافته و قرار گذاشته اند به منزل امام جمعه و امثال آن رفته با صدور قطع نامه آزادی قاتلین کسروی را از دولت خواستار شوند و در صورت عدم قبولی آن بازار بسته شروع به تظاهرات نمایند باز نویسی شماره مذکور شد 9000 است [امضاء] [حاشیه پایین] : شهربانی [یک کلمه ناخوانا] مراقب وضعیت باشند رونوشت هم برای نخست وزیر فرمانداری و اداره سیاسی ارسال دارید
25/12/24 33585/ن

رونوشت برای استحضار اداره سیاسی ایفاد می شود رئیس اداره انتظامات 24/12/25
[حاشیه سمت راست] : دایره شهربانی

#

[سند شماره 23/3]

[نشان شیر و خورشید]
وزارت کشور
شهربانی کل کشور

اداره : سر کلانتری
تاریخ: 1325/1/20
شماره: 8827/13455/ب

محرمانه

وزارت کشور

معطوف به مرقومه شماره 11763/ن/33583 - 24/11/26 بر طبق گزارش کلانتری 8 پس از انتشار بیانیه از طرف قسمتی از اهالی تهران و بازار با مراقبتی که به عمل آمده اقدامات دیگری از ناحیه بازاریها به عمل نیامده است با این وضعیت دستور مراقبت به کلانتری مربوطه داده شده است- رئیس شهربانی کل کشور - صفاری [امضاء]

[مهر حاشیه بالا سمت راست] : محرمانه وزارت کشور شماره 355/ تاریخ 1/22

1324

[حاشیه پایین سمت چپ] : محرمانه اداره سیاسی - اداره انتظامات 25/1/21 به عرض برسانند

محرمانه عینا به اداره [یک کلمه ناخوانا] اعلام می گردد متمنی است دستور فرمایید به اداره مربوطه ارسال کند [امضاء] اقدامی ندارد بایگانی شود
[حاشیه سمت راست] : مربوط به اداره انتظامات است 25/1/24
[حاشیه بالا سمت چپ] : اداره انتظامات ضمیمه سابقه پیوست شود 25/2/2

#

[سندشماره 23/4]

[نشان شیر و خورشید]

وزارت کشور

اداره انتظامات

شماره عمومی : 68802

شماره خصوصی : 24594/ن

جزوه دان: 25/1/12

تاریخ: 1324/12/26

فرمانداری نظامی تهران

عطف به نامه شماره 9379 مورخه 27 / 12 / 24 راجع به اوراق چاپی منتشر شده
مخالفین کسروی قدغن نمایید یک نسخه نیز از اوراق مربوطه به وزارت کشور ارسال
دارید رئیس کل اداره انتظامات وزیر کشور
محرمانه 25/1/20

چاپ